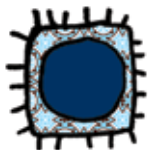

soba **1** PRELEPA GORENJSKA

soba **2** ŽIVLJENJE JEČA, ČAS V NJI RABELJ HUDI

soba **3** GRADOVE SVETLE ZIDA SI V OBLAKE

soba **4** DEŽELA KRANJSKA NIMA LEPŠ'GA KRANJA

soba **5** Z VAMI BOM NA RAJŽO ŠEL

soba **6** VREMENA KRANJCEM BODO SE ZJASNILA

soba **7** BLIŽA SE ŽELEZNA CESTA

soba **8** ŽIVE NAJ VSI NARODI

soba **9** BOD' MOJA, BOD' MOJA

soba **10** OD NEKDAJ LEPE SO KRANJICE SLOVELE

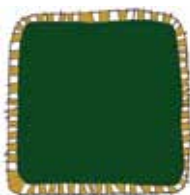

soba **20. STOLETJE** KO BREZ MIRU OKROG DIVJAM,
PRIJATLJI PRAŠAJO ME, KAM?

GRAD KHISLSTEIN 1. NADSTROPJE

soba

PRELEPA GORENJSKA

STALNA RAZSTAVA O GORENJCIH IN GORENJSKI

Če tujca vprašamo, kaj ve o Sloveniji, bo rekel: Bled! Morda bo pomislil tudi na zalo, rdečelično dekle v narodni noši.

Res je, idiličen gorenjski Bled je postal pravi simbol naše države. Pa tudi narodna noša zale mladenke je pravzaprav gorenjska narodna noša!

V poklon naši prelepi deželi in Gorenjcem smo postavili veliko muzejsko razstavo. Vstopimo k ognjišču srednjeveškega kmeta, peljimo z njim graščaku, kar mu gre, sprehodimo se po vrvežu kranjske ulice, občudujemo trdne gorenjske može, pokukajmo v sobo rdečeličnega kmečkega dekleta, posedimo v salonu zale meščanke in poskusimo vsaj malo razumeti burno preteklo stoletje.

Takole je GRAD KHISLSTEIN pred 350 leti upodobil Valvasor.

Skozi stoletja se je grad močno povečal in tako dobil današnjo podobo. Ime se je ohranilo po enem izmed lastnikov, bogatem in podjetnem Janžu Khislu.

Grad Khislstein stoji v starem kranjskem mestnem jedru, na robu skalnega pomola, s čudovitim razgledom na porečje Save. Grad ima dolgo in zanimivo zgodbo. Že pred 1500 leti je na tem mestu stalo obrambno obzidje. Kasneje si je ob obzidju mogočna rodbina Ortenburških grofov postavila utrdbo.

GORENJSKA

AVSTRIJA

MADŽARSKA

ITALIJA

KRANJ

LJUBLJANA

SLOVENIJA

HRVAŠKA

soba

2 ŽIVLJENJE JEČA, ČAS V NJI RABELJ HUDI

GORENJSKA IN GORENJCI V SREDNJEM VEKU

Danes je kmet lastnik svoje kmetije. V času **FEVDALIZMA** pa je bil lastnik vse zemlje vladar. V zameno za zvestobo je ta zemljo podeljeval svojim vojakom. To so bili fevdalci, ki so svoje ozemlje na enak način podeljevali med manjše fevdalce. A od neobdelane zemlje ne bi imel koristi nihče. Zato so jo na koncu razdelili na **KMETIJE** in nanje naselili kmete. Ti so bili fevdalcu dolžni **DAJATVE**, neke vrste »najemnino« za zemljo. S tistim, kar je ostalo, so morali preživeti družino.

Posamezne kmetje in dajatve zemljiškemu gospodu so bile popisane v knjigi, imenovani **URBAR**.

Kmet Hanžek iz Rodin je moral, natančno tako, kot je bilo zapisano v urbarju, na voz naložiti pšenico, oves, kokoši, jajca... **DAJATVE** je na grad peljal večkrat na leto.

HANŽKOVA DOMAČIJA V VASI RODINE

Na **KATASTRU** je označena Hanžkova kmetija. Takoj opazimo, da je bila zemlja razdeljena »na grude«. Takšna je večina vasi na Gorenjskem.

OD ŽELEZOVE RUDE DO JEKLA

Ozri se po svoji sobi in takoj lahko našteješ nekaj predmetov iz železa. Na Gorenjskem so železarili že skoraj pred tremi tisočletji, saj je bila zemlja bogata z izjemno kakovostno **ŽELEZOVO RUDO**, imenovano **BOBOVEC**.

železova ruda, BOBOVEC

Železova ruda, bobovec, so najprej stalili in prečistili. Oblikovali so polizdelke, primerne za prodajo in dokončno obdelavo. **Tako pripravljeno železo se imenuje INGOT**. Ta ingot je star 2000 let.

ŽELEZO je postalo nepogrešljivo za izdelavo orodja. Lesen lemež pri **PLUGU** so pred tisočletjem zamenjali z železnim. Tako so mnogo bolje zorali zemljo.

OGNIŠČE je bilo srce kmečkega doma. Dim se je valil pod stropom, stene so bile vse črne od saj, zato danes temu prostoru rečemo **ČRNA KUHINJA**. Gospodinja je v leseni ali lončeni posodi ponudila to, kar so pridelali doma: jedi iz ovsa, kaše, ječmena, repe, zelja, boba, kasneje ajde. V hribovitih delih Gorenjske so jedli predvsem mlečno hrano.

PINJA za izdelavo masla.

LONČENO POSODO so povezovali z žico, da je bila obstojnejša.

LONČENA ČERFA, posoda za kisanje mleka.

soba

3

GRADOVE SVETLE ZIDA SI V OBLAKE

PUSTI GRAD

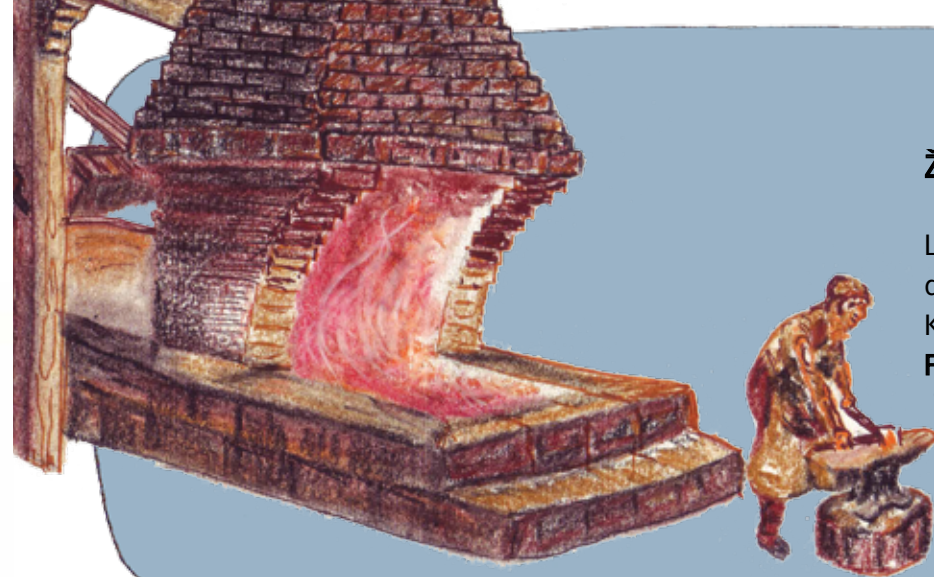
Takšen je bil pred 600 leti
Pusti Grad pri Radovljici.

Grad je bil graščakov
dom, središče njegove
posesti. Podložnikom
je vladal, sodil v sporih,
pobiral dajatve in odločal
celo o njihovih porokah!

Primerjaj posodo, ki so jo uporabljali
na gradu, s tisto na kmetih. Imeniten
popotnik, ki je naše kraje obiskal pred
500 leti, je natančno popisal, s čim mu je
postregla gospoda. Mastili so se z ribami,
divjačino, s pečeno in kuhano perutnino, s
siri, sadjem in sladicami.

Po številnem priboru za vezenje
in šivanje s Pustega gradu lahko
sklepamo, s čim se je kratkočasila
grajska gospa.

ŽELEZARSTVO

Lastniki Pustega gradu so od vladarja dobili
dovoljenje za kopanje železove rude. V
Kropi, Kamni Gorici in Kolnici so ustanavljali
FUŽINE. V fužinah so topili in kovali železo.

TURŠKI VPADI NA GORENJSKO

Po letu 1470 so tudi na Gorenjsko
vpadale turške roparske tolpe. O bližajoči
se nevarnosti so se kmetje obveščali s
PRŽIGANJEM KRESOV.

Protiturški tabori so bile okrog cerkva
pozidane utrdbe, kamor so se kmetje
s svojim imetjem zatekli brž, ko je na
bližnji vzpetini zagorel kres.

Takole oboroženi Turki so
vpadali v naše kraje na roparske
pohode.

Kresove so prižigali od Ljubljane
skozi Gorenjsko proti Koroški.
Tako so v nekaj urah za turško
nevarnost izvedeli po vsej Gorenjski.

Takšen je bil tabor v Podbrezjah
v času turških vpadov.

soba

4

DEŽELA KRANJSKA NIMA LEPŠ'GA KRA(N)JA

KRANJ, SREDIŠČE GORENJSKE

KAPUCINSKI
SAMOSTAN

ZBORNJA
MESTNA
VRATA

ŽUPNA CERKEV
SV. KANCIJANA

ROŽENVENSKA
CERKEV

CERKEV SV.
BOŠTJANA IN ROKA

GRAD KHISLSTEIN

OBZIDJE JE STALO
NA TEMELJIH ANTIČNEGA
OBZIDJA

SAVSKO PREDMESTJE

PRITOK REKE
KOKRE

REKA SAVA

ŠMARTINSKA
CERKEV

Na varnem skalnem pomolu nad sotočjem Save in Kokre so ljudje živeli že pred tisočletji. V antiki je bil Karnij vojaška in trgovska postojanka z utrdbo (ne mesto, kakor Emona ali Celeja). Ob zatonu antike se je pomen naselbine povečal, tu so se naselila germanska plemena, za njimi pa naši predniki, Slovani. V pravo srednjeveško mesto se je razvilo čez nekaj stoletij. Kot **CIVITATE CHREINBURCH** je mesto prvič omenjeno leta 1256.

NA SLIKI VIDIMO NAJSTAREJŠO UPODOBITEV MESTA IZ LETA 1649.

A. Schloß Khislstein. B. Pfarrkirch. C. Unser Fräuen Rosenkrantz. D. S. Sebastian. E. Capuciner. F. Schloßmühl.

KAKO SO ŽIVELI KRANJSKI MEŠČANI?

Kot simbol pravičnega
trgovanja so na Mestno
hišo v času letnih sejmov
izobesili **TRŽNO ROKO**.

Življenje meščanov je bilo
zaznamovano s trdim delom. Z
zaslužkom so si lahko privoščili
boljše stvari: imenitnejšo opremo
stanovanj, dragocenejša oblačila in
nakit.

Ob nedeljah in praznikih so
uporabljali boljšo železno in
kositrno posodo.

Premožna kranjska
meščanka je nosila zlato
zapestnico in dragocen
prstan.

OBRTNIKI

Kot vsem srednjeveškim mestom so tudi Kranju
pomemben pečat dajali obrtniki. Mlinarji, peki, mesarji,
kovači, tesarji, usnarji... so bili povezani v cehe.

Cehi so urejali gospodarsko in zasebno življenje članov
ter njihovih družin. **PEKOVSKI CEH** je eden najstarejših
v Kranju. Leta 1400 je združeval 15 pekov. Kruh so
prodajali skupaj, po enaki ceni in skrbeli za kakovost
izdelkov. Z omejevanjem števila pekov v mestu so
izdelkom ohranjali ceno in se borili proti konkurenci.
Denar in pomembne listine so kranjski peki shranjevali v
CEHOVSKI SKRINJICI.

SEJEMSKO MESTO

Po sejmih je Kranj slovel daleč naokrog. Tedenski
sejem za žito je bil največji na Kranjskem! Poleg
tedenskih so bili za mesto pomembni tudi večji
letni sejmi, teh je bilo pet. **MITNINA**, ki so jo
plačevali trgovci in kupci, je mestu prinašala
pomemben dohodek.

Središče mesta predstavlja
župna cerkev **sv. Kancijana**,
ki so jo meščani na temeljih
stare cerkve zgradili okrog
leta 1450. Sodi med naše
najlepše gotske cerkve. Do
leta 1789 je bilo ob cerkvi
veliko mestno pokopališče.

KAKO SO GORENJCI POTOVALI IN PRENAŠALI ALI PREVAŽALI TOVOR

soba

5

Z VAMI BOM NA RAJŽO ŠEL

VPREGA

Težji tovor so vozili na vozovih, vpreženih v volovsko vprego. Konji so bili redki in so pomenili pravo bogastvo. O tem priča lep običaj žegnjanja voščenih in lesenih konjičkov na dan sv. Štefana.

Voščenega ali lesenega konjička je gospodar na dan sv. Štefana nesel okrog oltarja.

Na redka potovanja so se odpravili peš, le premožnejši so si, ko je bil urejen poštni promet, lahko privoščili vožnjo s pošno kočijo.

Za pot od Kranja pa do Rateč danes z avtom potrebujemo manj kot uro. Pešec je isto pot prepotoval v treh dneh.

POTI SKOZI GORENJSKO

Po Gorenjskih dolinah in čez gorske prelaze so že od nekdaj potekale pomembne poti. Skozi Gorenjsko so trgovci prevažali svoje blago. Mnogi Gorenjci so tako prišli do zaslužka: gostilničarji s konjskimi hlevi so gostili trgovce in vprežno živino, kovači so poskrbeli za podkovanje konj, sedlarji za sedla in kolarji za vozove. Obrtniki so prodajali svoje izdelke, kmetje pridelke in les. Življenje prevoznikov - vozarjev lepo opisuje pisatelj Janez Jalen.

VOZ "LOJTRNIK"

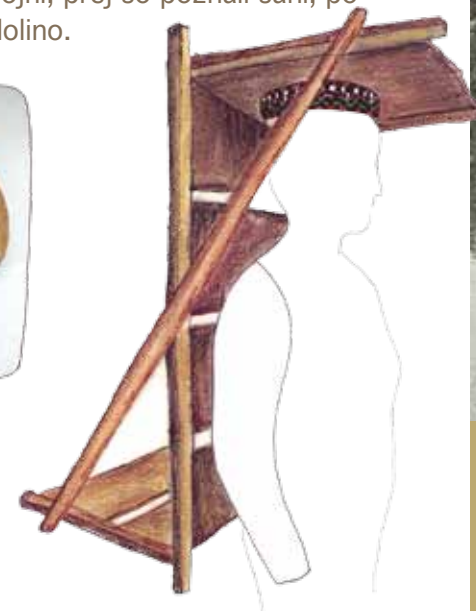
PRENAŠANJE BREMEN

Mnogo tovara so morali, tudi na daljše poti, prenesti peš, z lastno močjo. Za lažjo hojo so si omislili razne pripomočke.

Pozimi so si pomagali s krpljami, da se noge niso vdirale v sneg in z derezami, da na ledu ni drselo. Smuči so na Gorenjskem uporabljali šele po prvi svetovni vojni, prej so poznali sani, po katerih so les pozimi spuščali v dolino.

KRPLJE so si navezali na čevlje, da se noge niso vdirale v sneg.

ZNAMENJA

Po vsej Gorenjski ob cestah, mostovih, na prelazih, na križiščih poti ali na mejah župnij stojijo znamenja. Postavili so jih kot spomin na nesreče, ščitila naj bi mimoidoče, dobro pa so služila tudi kot kažipoti.

Leseno pripravo, imenovano **KROŠNJA**, so si oprtali na rame. Velik del tudi do sto kilogramov težkega tovara so tako nosili na glavi in ramenih. Pomagali so si s svitkom, roke pa so imeli pri hoji proste.

Pleten jerbas je varno prepotoval na glavi tudi daljšo pot. Vedno so ga podložili s **SVITKOM**.

6

soba

VREMENA KRANJCEM BODO SE ZJASNILA

GORENJSKA V ČASU MARIJE TEREZIJE

MARIJA TEREZIJA

Gorenjska je kot del velike dežele Kranjske sodila k Avstrijski monarhiji. Le kdo še ni slišal za slavno cesarico Marijo Terezijo? S sinom Jožefom II. sta želela, da bi država postala močna, bogata in dobro urejena država. S tem namenom sta uvedla mnogo sprememb, ki so jih občutili tudi Gorenjci.

ŠOLSTVO

Marija Terezija je vedela, da državi neveden kmet ne koristi kaj prida. Še danes velja, da le uspešni kmetje, obrtniki in trgovci državi lahko plačujejo visoke davke! Zato je cesarica uvedla obvezno šolanje vseh otrok. V teh šolah so imeli le tri predmete, zato so se imenovalle trivialke. Šolanje na glavni šoli so nadaljevali le redki.

Takšne lesene tablice so šolarji uporabljali pri učenju pisanja in računstva. Nanje so pisali s skrilastimi paličicami.

Marija Terezija je vladala dolgih 40 let, od leta 1740 do 1780.

FUŽINE

Fužine v Kropi, Kamni Gorici, Železnikih, v Bohinju in v dolini reke Radovne so delo dajale več kot 2000 delavcem. Lastniki fužin in kovačnic - vigenjcev - so zaposlene nastanili v svojih hišah, plačevali so jim s fužinarskim denarjem, da so lahko kupovali le v njihovih trgovinah.

V Kropi so kovali mnogo vrst žabljev, okenske mreže in verige, v Tržiču kose in drugo orodje.

POŠTA

Za pretok informacij so bile zelo pomembne dobro urejena pošta in seveda ceste, po katerih so lahko nemoteno potovale poštne kočije. Poštna zveza med Ljubljano in Celovcem, ter med Ljubljano in Beljakom je potekala skozi Kranj; tu je bila glavna poštna postaja na Gorenjskem.

POŠTNA KOČIJA

Lovrenc Razinger je bil upravitelj poštne postaje v Podkorenu. Na sliki vidimo poštni rog, pismo, poštne pečate in kapo postiljona, voznika POŠTNE KOČIJE.

NOVOSTI V KMETOVANJU

Duhovniki in učitelji so spodbujali kmete k sajenju novih poljščin. Pri nas so krompir prvič pridelali pri gradu Brdo, a ga ljudje niso takoj sprejeli. Velika novost je bila tudi koruza, živino pa so vse pogosteje krmili z deteljo.

19. STOLETJE NA GORENJSKEM

BLIŽA SE ŽELEZNA CESTA 7

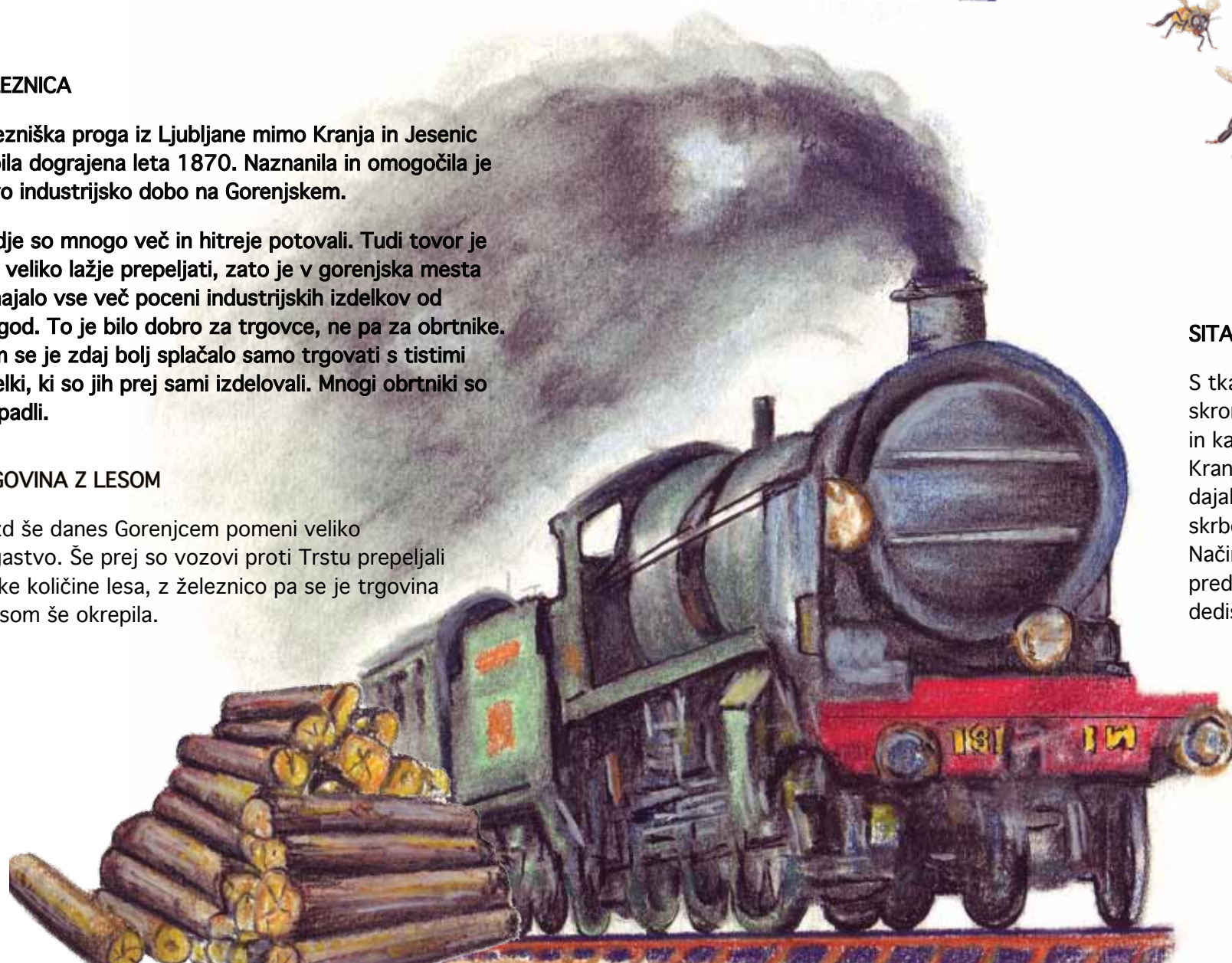
ŽELEZNICA

Železniška proga iz Ljubljane mimo Kranja in Jesenic je bila dograjena leta 1870. Naznanila in omogočila je novo industrijsko dobo na Gorenjskem.

Ljudje so mnogo več in hitreje potovali. Tudi tovor je bilo veliko lažje prepeljati, zato je v gorenjska mesta prihajalo vse več poceni industrijskih izdelkov od drugod. To je bilo dobro za trgovce, ne pa za obrtnike. Tem se je zdaj bolj splačalo samo trgovati s tistimi izdelki, ki so jih prej sami izdelovali. Mnogi obrtniki so propadli.

TRGOVINA Z LESOM

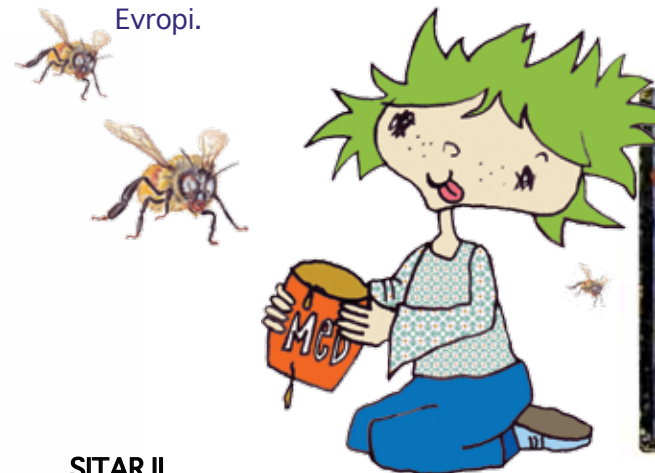
Gozd še danes Gorenjcem pomeni veliko bogastvo. Še prej so vozovi proti Trstu prepeljali velike količine lesa, z železnico pa se je trgovina z lesom še okrepila.

ČEBELARSTVO

Znanje gorenjskega čebelarstva je razširjal Anton Janša. Kranjsko sivko, avtohtono vrsto čebel, so uspešno izvažali po vsem svetu. Naš panj so pod imenom **KRANJIČ** poznali po vsej Evropi.

Poslikavanje prednjih končnic čebeljih panjev je doma prav na Gorenjskem. Poznamo več sto različnih motivov: od ljudskih pripovedk, zgodovinskih dogodkov do verskih prizorov.

SITARJI

S tkanjem sit so se več stoletij skromno preživljale številne bajtarske in kajžarske družine v vaseh med Kranjem in Škofjo Loko. Delo so jim dajali podjetniki, jih zalagali z žimo in skrbeli za prodajo sit po vsem svetu. Način življenja sitarjev in njihovo delo predstavlja dragoceno gorenjsko dediščino.

SITO je drobna mrežica, stkana iz konjske žime, napeta na lesen obod. Uporabljalo se je za sejanje moke ali kot cedilo pri kuhi.

ŽIVE NAJ VSI NARODI

GORENJCI IN ZAVEST O SLOVENSTVU

8

SLOVENSKA NARODNA ZAVEST

Po vsej Evropi so se v 19. stoletju narodi, ki so se razlikovali po jeziku in kulturi, borili za politično samostojnost v svojih državah. Mnogim je to uspelo, Slovencem šele leta 1991.

Slovensko ozemlje je stoletja sodilo pod oblast Habsburžanov. Ljudje so se čutili pripadnike dežel, ne narodov. Večina Slovencev se je tako imela za Kranjce. Poimenovanje **SLOVENIJA** in **SLOVENC**i se uveljavi šele v drugi polovici stoletja.

Narodno zavedni so bili v Prešernovem času le redki izobraženci. Leta 1848 so Slovenci oblikovali svoj prvi narodni program ZEDINJENA SLOVENIJA. Šele v naslednjih desetletjih je narodna zavest zaživela tudi med množicami.

NARODNE ČITALNICE

Narodno zavedni meščani, izobraženci in tudi podeželski veljaki so v mestih ustanavljali čitalnice. Tu so prirejali družabne in kulturne dogodke. **Prva čitalnica** na Gorenjskem je bila v Škofji Loki.

V Kranju so narodno čitalnico ustanovili leta 1863 v Petrčkovi hiši na Glavnem trgu.

DR: FRANCE PREŠEREN

Največji slovenski pesnik je dr. France Prešeren, rojen v Vrbi na Gorenjskem. Sedma kitica njegove pesmi ZDRAVLJICA je danes slovenska himna.

Za natis Zdravljice je leta 1944 poskrbel Pokrajinski odbor OF za Gorenjsko.

JAKOB ALJAŽ

Duhovnik in planinec, avtor pesmi Oj Triglav moj dom, je za simboličnih 5 goldinarjev kupil vrh Triglava. Postavil je zavetišče, poznano kot Aljažev dom. Slovensko planinsko društvo je skrbelo za urejanje in vzdrževanje planinskih poti in gradnjo planinskih koč.

SLOVENSKA ZASTAVA - IZ DEŽELNE DO DRŽAVNE

Pred letom 1848 Slovenci nismo imeli svoje narodne zastave, saj je bilo naše ozemlje razdeljeno med več dežel. Gorenjska je bila del dežele Kranjske, ki je imela zastavo v beli, modri in rdeči barvi. Te barve smo leta 1848 sprejeli tudi za našo narodno zastavo. Prav takšna, a z novim grbom, je bila leta 1991 razglašena za slovensko državno zastavo.

BOD' MOJA, BOD' MOJA

KMEČKA DEKLETA IN ŽENE

OD GOSTAČEV DO GRUNTARJEV

Na gorenjskem podežlju so poleg trdnih kmetov s celim ali polovico grunta živeli tudi številni kajžarji z malo zemlje. Gostači so bili najrevnejši, saj niso imeli niti svoje bajte. Zato o življenju kmečkega prebivalstva težko govorimo kar na splošno. Življenje neveste, ki se je z grunta omožila na sosedov grunt, se je zelo razlikovalo od življenja hčere njihovih gostačev. Ta je šla na grunt lahko le za deklo.

NEVESTA

Poroke si je želelo vsako dekle. Nanjo so se pripravljale skrbno: k ženinovi hiši je nevesta prinesla doto v denarju in balo. Navadno je bila to bogato poslikana skrinja, napolnjena s perilom iz domačega platna. Prte in posteljnino so skrbno izvezle.

Skrinje so bile poslikane z značilnimi ornamentami, s cveticami in svetniki.

soba

9

Omožiti se na grunt in na njem prevzeti vlogo gospodinje je pomenilo naporno in odgovorno službo. Gospodinja je skrbela za veliko družino, ki je štela stare starše, otroke, hlapce in dekle, pogosto pa je pri hiši za teto ostala še katera od moževih neporočenih sester.

KMEČKI DOM

Tudi oprema kmečkega doma je bila odvisna od premožnosti. Pohištva ni bilo veliko: klopi in »tadolg« stol okrog mize pod bogkovim kotom. Stol z naslonjalom je bil namenjen le gospodarju ali gostu. Perilo in obleke so shranjevali v skrinjah, poslikanih z ornamentami, s cvetličnimi in z nabožnimi motivi. V postelji v kamri sta spala le gospodar in gospodinja.

V črni kuhinji so uporabljali lončeno posodo ljubenskih ali komendskih lončarjev.

Ljubensko skledo prepoznamo po značilnem belem vzorcu na rjavem lošču.

OD NEKDAJ LEPE SO KRANJICE SLOVELE

soba

10

ŽIVLJENJE MEŠČANK

19. stoletje je čas meščanstva. Kdo pa so bili meščani? Obrtniki, gostilničarji, mali kramarji ter bogati trgovci in redki izobraženci: zdravnik, učitelj, odvetnik in lekarnar.

Kakšna naj bi bila meščanka? Dostojna, lepo vzgojena žena je močno dvignila ugled uspešnega meščana. Z znanjem računstva in pisanja, ki si ga je pridobila v dekliški šoli, je bila možu lahko v veliko pomoč.

V bogatejših družinah je skrbela tudi za družabno življenje v domačem salonu, kjer je blestela kot gostiteljica.

SALON

Salon je bil še posebej imenitno opremljen prostor v meščanski hiši, namenjen družabnemu življenju. K obvezni opremi je sodil klavir, na katerega je gostiteljica znala zaigrati. V omaricah so shranjevali dragoceno stekleno in srebrno posodje, na stenah so visele romantične slike pokrajin, proti koncu stoletja tudi že družinske fotografije.

soba

20. STOLETJE

...IN TI MI BOŠ KRVAVA TEKLA.

Simon Gregorčič

PRVA SVETOVNA VOJNA, OD 1914 - 1918

20. stoletje sta zaznamovali dve vojni takih razsežnosti, da ju imenujemo svetovni vojni. Prvič v zgodovini so vojno kruto občutili milijoni ljudi po vsem svetu.

V prvi svetovni vojni je Gorenjska odigrala pomembno vlogo. Tu niso potekali boji, toda Gorenjci so morali oskrbovati vojake, ki so se z Italijani borili na soški fronti. Večje stavbe v mestih so preuredili v bolnišnice, skladišča in delavnice. Najpomembnejšo vlogo pa je imel Bohinj, ker je bil najbližje bojišču. Tu je bilo zbirališče vojakov, ki so jih pošiljali v boj.

Na sličici Gorenjka hvaležno zre v obraz avstro-ogrskega cesarja. Take razglednice so bile pomembne za utrjevanje pripadnosti monarhiji.

SOŠKA FRONTA je bila prizorišče največjega spopada vseh časov na Slovenskem.

Pripadniki 17. ljubljanskega pešpolka so bili večinoma Slovenci, zato so jih imenovali tudi »Kranjski Janezi«.

MANJ STRAŠNA NOČ JE V ČRNE ZEMLJE KRILI, KO SO POD SVETLIM SONCEM SUŽNI DNOVI!

France Prešeren

DRUGA SVETOVNA VOJNA, OD 1941 - 1945

Aprila leta 1941 so Gorenjsko zasedli Nemci. Okupator je želel našo pokrajino in ljudi popolnoma ponemčiti.

Toda Gorenjci se niso vdali brez upora. V partizane so odhajali največ kmečki fantje in moške. Gorenjska brigada se je imenovala po dr. Francetu Prešernu.

V nacistični zapor v Begunjah je okupator zapiral partizane, njihove sodelavce in sorodnike. Mnogi so bili ustreljeni ali pa so jih poslali v taborišča.

Ohranila se je zaporniška obleka, ki jo je nosil čevljar iz Kranja, zaprt v zloglasnem taborišču v Auschwitzu.

V času vojne so nacisti postrelili več kot 1200 gorenjskih talcev. Da bi prestrašili ljudi, so take plakate o usmrnitvah obešali na javna mesta.

OSVOBODITEV spomladi leta 1945 so Gorenjci pričakali z nepopisnim veseljem. Tudi v Kranju so partizane sprejeli zelo slavnostno.

Mnogim nasprotnikom Osvobodilne fronte, domobrancem in njihovim družinam pa je zmaga partizanov prinesla le kruto maščevanje. Še danes odkrivamo grobišča postreljenih po drugi svetovni vojni.

GRAB'TE DNARJE V KUP GOTOVE, KUPOVAJTE SI GRADOVE. *France Prešeren*

RAZVOJ GORENJSKE INDUSTRIJE

Mnoge delavke v kranjski tekstilni tovarni Jugobruna so bile stare le 15 let. Iz okoliških vasi so delavci pred šesto uro zjutraj pešali na delo.

Kolo je bilo pravo bogastvo, zanj je bilo treba odšteti skoraj celoten zaslužek dveh let.

Večina Gorenjcev se je po letu 1900 še vedno preživljala s kmetijstvom. A na kmetiji je ostal le eden od otrok, drugi so se zaposlili v bližnjih tovarnah. Te so omogočile preživetje tudi številnim kajžarskim družinam.

Leta 1906 so slovesno odprli karavanško-bohinjsko železniško progo. Zdaj so surovine in izdelki potovali še hitreje in ceneje. To je močno vplivalo na razvoj gorenjske industrije.

Z železnico je potovalo tudi vedno več turistov. Kranj in Kamnik, predvsem pa Bled so bili vse bolj priljubljeni turistični kraji.

V času med obema vojnama (od leta 1918 do 1941) je bila Gorenjska najbolj industrijsko razvita pokrajina v takratni **KRALJEVINI JUGOSLAVIJI**. Poleg številnih manjših obratov po vsej pokrajini so v mestih delovale tovarne s po več kot sto zaposlenimi.

KDO ZNA NOČ TEMNO RAZJASNITI TARE DUHA!

France Prešeren

TITOVA JUGOSLAVIJA

Slovenija je bila po vojni vključena v SOCIALISTIČNO FEDERATIVNO REPUBLIKO JUGOSLAVIJO pod vodstvom MARŠALA TITA. Gorenjska je bila najbolj razvita pokrajina tedanje države. V tovarnah je bila zaposlena že več kot polovica Gorenjcev.

Kranjski tovarni Sava in Iskra sta se uveljavili tudi v Evropi. Eden izmed velikih dosežkov je bil Iskrin telefon, poimenovan »fitipaldi«.

Ob vstopu v šolo so bili otroci sprejeti v PIONIRSKO ORGANIZACIJO. Dobili so modro pionirsko kapo in rdečo rutico ter obljubili, da bodo zvesto služili Titu in domovini.

Država je v industrijski razvoj veliko vlagala, gradile so se ogromne tovarne, delavce pa je bilo treba pripeljati tudi iz drugih republik Jugoslavije. Gradila so se nova blokovska naselja, ljudje so množično zidali nove hiše in podirali stare. Podoba gorenjskih mest in podeželja se je v nekaj desetletjih popolnoma spremenila.

Vrhunski uspehi športnikov, med katerimi je izstopal Bojan Križaj, so svoje prispevali k uveljavitvi gorenjskih blagovnih znamk. Smuči, na katerih je zmagoval Križaj, so bile narejene v begunjskem Elanu.

TJE BOMO NAJDLI POT, KJER NJE SINOVI SI PROSTI VOL'JO VERO IN POSTAVE.

France Prešeren

NOVA DRŽAVA SLOVENIJA

Slovenci smo bili v Jugoslaviji vedno bolj nezadovoljni. Želeli smo si samostojnost in demokratično ureditev, kjer bi politične stranke lahko svobodno tekmovala med seboj. Želeli smo si tudi kapitalistični sistem s svobodnim zasebnim podjetništvom.

Kot prva izmed jugoslovanskih republik je Slovenija **25. junija leta 1991** razglasila SAMOSTOJNOST. Leta 2004 je bila vključena v EVROPSKO UNIJO.

V času samostojne Slovenije so propadla mnoga uspešna gorenjska podjetja. Mnoga so postala zasebna last. Gorenjsko so preplavili veliki trgovski centri, večinoma v lasti tujih družb.

PA ŠE V RAZMISLEK ZA KONEC:
DELAVNOST, POŠTENJE, predvsem pa
VARČNOST in GOSPODARNOST so
lastnosti, ki so v preteklosti odlikovale
gorenjskega človeka in mu omogočile
preživetje.

SO TO ŠE VEDNO TUDI NAŠE ODLIKE?